власній, властивій для неї, точці розвитку. Еволюція концепцій розвитку лізингових відносин у теорії та практиці лізингу проходить таким чином, що застарілі втрачають свою актуальність, вплив та силу і змінюються прогресивнішими, досконалішими концепціями, тобто такими, що відповідають новим умовам економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Білоусова О.С. Ретроперспектива та стан розвитку лізингу в країнах з розвинутою ринковою системою / О.С. Білоусова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємство. – 2005. – №5. – С. 8–13.

2. Вишняков І.Ю. Економічна ефективність лізингових угод на промислових підприємствах: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. 08.06.01 / І.Ю. Вишняков; Нац. металургійна акад. України. – Д., 2004. – С. 27.

3. Григоренко Є. Лізинг як перспективний вид діяльності / Є. Григоренко // Ринок цінних паперів України. – 2002. – №1–2. – С. 29–35.

4. Колосов О.Є. Напрямки трансформації інвестиційної політики України в контексті сучасних тенденцій іноземного інвестування / Колосов О.Є. // Фінанси України. – 2005. – №9. – С. 70–81.

5. Подік А.В. Використання лізингу як фінансового інструменту інвестування розвитку економіки / А.В. Подік // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №9. – С. 5–8.

6. Поперняк А.В. Правовое регулирование лизинговых операций / А.В. Поперняк // Український інвестиційний журнал WELKOME. – 2004. – №1 (103). – С. 22–30.

7. Різник В.С. Правове регулювання лізингу: стан, проблеми та перспективи розвитку законодавства України / В.С. Різник // Український інвестиційний журнал WELKOME. – 2004. – №1 (103). – С. 18–22.

8. Федірко М.М. Фінансова стійкість лізингових компаній: Автореф. дис. наздоб. наук. ступ. канд. екон. наук / М.М. Федірко; Тернопільська акад. народного госп–ва. – Тернопіль, 2003. – 20 с.

9. Шевченко О. Лізинг – альтернатива банківському кредитуванню / Шевченко О., Мринська О. // Банківська справа. – 2000. – №4. – С. 31–33.

10. Якубовський І. Співвідношення договору фінансового лізингу і кредитного договору / І. Якубовський // Підприємництво, господарство і право. 2001. – №8. – С. 41–42.

11. http://agroua.net

УДК 338.001.36

І.В. МИНЧИНСЬКА,
ст. викладач, Національний університет державної податкової служби України

Оцінка стану бізнес–середовища в Україні за даними міжнародних рейтингів

Розглянуто показники та методику оцінки стану бізнес–середовища функціонування підприємств в Україні на основі використання міжнародних рейтингів. Наведено класифікацію рейтингів та звітів міжнародних організацій щодо оцінки стану бізнес–середовища з позицій поділу факторів, що підлягають оцінюванню. Проведено оцінку стану бізнес–середовища в Україні з метою визначення проблем функціонування підприємств.

Ключові слова: *середовище функціонування підприємств, бізнес–середовище функціонування підприємств, оцінка стану бізнес–середовища функціонування підприємств, міжнародні рейтинги оцінки стану бізнес–середовища функціонування підприємств в Україні.*

И.В. МИНЧИНСКАЯ
ст. преподаватель кафедры экономики предприятия, Национальный университет государственной налоговой службы Украины

Оценка состояния бизнес–среды в Украине по данным международных рейтингов

Рассмотрены показатели и методика оценки состояния бизнес–среды функционирования предприятий в Украине на основе использования международных рейтингов. Приведена классификация рейтингов и отчетов международных организаций по оценке состояния бизнес–среды на основе деления факторов, подлежащих оцениванию. Проведена оценка состояния бизнес–среды в Украине с целью выявления проблем функционирования предприятий.

Ключевые слова: *среда функционирования предприятий, бизнес–среда функционирования предприятий, оценка состояния бизнес–среды функционирования предприятий, международные рейтинги оценки состояния бизнес–среды функционирования предприятий в Украине.*

I.V.MYNCHYNSKA,
Senior lecturer, Department of Economics of Enterprise National university of State tax service of Ukraine

The assessment of the business environment in Ukraine, according to the data of the international rankings

The indexes and assessment methods of business environment of the enterprises in Ukraine, based on data usage of the international rankings, were examined. The ranks and reports classification of the international organizations on assessment of the business environment were listed according to the classification of the factors, which are the subject of the assessment. The assessment of the business environment in Ukraine was conducted in order to identify problems of the enterprises.

Keywords: *environment of enterprises, business environment of enterprises, the assessment of the business environment of enterprises, the international rankings of business environment of the enterprises in Ukraine.*

© І.В. МИНЧИНСЬКА, 2015

Постановка проблеми. Створення сприятливого бізнес клімату в Україні відіграє важливу роль для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності вітчизняних підприємств. Це першою чергою вимагає проведення якісної оцінки стану бізнес–середовища функціонування підприємств. Тому виникає необхідність вибору відповідного аналітичного інструментарію проведення такої оцінки та його класифікації відповідно до цілей дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню зовнішнього середовища функціонування підприємства присвячено праці багатьох вчених. Проте значна кількість досліджень вітчизняних та зарубіжних економістів присвячена оцінці факторів зовнішнього середовища з позицій планування та внутрішньої організації функціонування та розвитку підприємства, а саме наукові праці І. Ансоффа, О. Віханського, О. Вишневської, В. Бойко, Г. Кіндрацької, В. Немцова, К. Ор'євої, М. Портера, В. Савельєва, М. Саєнко, З. Шершньової та ін.

Інституційні проблеми формування сприятливого середовища функціонування підприємств досліджувалися у працях Т. Егертсона, Р. Коуза, Д. Норта, Й. Шумпетера, В. Єфимова, Р. Нуреєва, В. Полтеровича, А. Градова та ін. Питанням організаційно–економічного та правового формування бізнес–середовища присвячені праці В. Бальошенко, А. Бондаренко, З. Варналія, О. Власюка, А. Гальчинського, В. Геєця, А. Гламбоцької, М. Долішнього, В. Дубровського, Я. Жаліла, М. Очеретної.

Методологія оцінювання стану бізнес–середовища функціонування підприємств є предметом дослідження багатьох міжнародних та вітчизняних наукових установ та організацій, що зумовлює наявність значної кількості звітів та рейтингів. Разом із тим, на нашу думку, у вітчизняній науковій літературі відсутня класифікація міжнародних рейтингів з метою визначення можливості їх використання для оцінки стану бізнес–середовища та недостатньо висвітлені теоретичні та методичні підходи до вибору відповідного інструментарію оцінювання.

Метою статті є вивчення та класифікація міжнародних рейтингів та звітів для визначення можливості їх подальшого використання для аналізу привабливості бізнес–середовища, а також на їх основі оцінка стану бізнес–середовища функціонування підприємств в Україні для визначення його впливу на діяльність підприємств.

Виклад основного матеріалу. Умови функціонування підприємств визначаються впливом великої кількості факторів оточуючого середовища. На сьогодні в економічній літературі не існує єдиного підходу до побудови загальної концепції середовища функціонування підприємства, яка б усебічно поєднувала різні за рівнями, напрямами та ступенем впливу фактори. Проте найбільш поширеним є поділ середовища на зовнішнє і внутрішнє. Очевидно, що в умовах складного соціально–політичного становища в Україні та кризового стану економіки саме фактори зовнішнього або бізнес–середовища більшою мірою будуть негативно впливати на фінансово–господарську діяльність підприємств та обмежувати можливості їх розвитку.

Бізнес–середовище визначає, наскільки сприятливими є умови ведення бізнесу, що своєю чергою визначає рівень витрат, ефективність та конкурентоспроможність підприємств. Під бізнес–кліматом у сучасній економічній літературі розуміють адміністративні процедури започаткування, ведення та припинення бізнесу, захист прав власності інвесторів, кредиторів та акціонерів, антимонопольне регулювання, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу тощо. На рівні підприємства бізнес–середовище впливає на витрати, на рівні галузі – на структуру ринку та конкуренцію, на рівні національної економіки – на привабливість країни для іноземних інвесторів [1, с. 6].

Для порівняльної оцінки стану бізнес–середовища будь–якої країни першою чергою звертаються до дослідження Світового банку (англ. The World Bank) та Міжнародної фінансової корпорації (англ. International Finance Corporation, IFC) – проект «Ведення бізнесу» (англ. Doing Business Project), який спрямований на дослідження впливу регуляторного середовища (нормативно–правових актів) на діяльність підприємств малого та середнього бізнесу протягом усього їх життєвого циклу без врахування макроекономічних показників (рис. 1).

Рейтинги країн формуються на основі оцінки 11 мікроекономічних показників (табл. 1), на основі яких розраховується загальний Індекс легкості ведення бізнесу (англ. Ease of Doing Business Index).

Показники рейтингу розробляються на основі сценарних умов, стандартизованих по країнах, з припущенням, що підприємство розташоване в найбільшому центрі підприємницької діяльності. При складанні рейтингу використовуються оцінки вчених, експертів, представників урядів та підприємств.

Рисунок 1. Вплив регулювання на діяльність підприємств малого та середнього бізнесу протягом їх життєвого циклу
Джерело: наведено автором за даними [2, с. 2].

Таблиця 1. Набори показників рейтингових оцінок умов ведення бізнесу, що включені до щорічних доповідей у 2004–2015 роках

Тематичний напрям дослідження	Проект «Ведення бізнесу» по роках											
	ВБ 2004	ВБ 2005	ВБ 2006	ВБ 2007	ВБ 2008	ВБ 2009	ВБ 2010	ВБ 2011	ВБ 2012	ВБ 2013	ВБ 2014	ВБ 2015
Підключення до електропостачання												
Отримання дозволів на будівництво												
Міжнародна торгівля												
Оподаткування												
Захист інвесторів												
Реєстрація власності												
Кредитування												
Вирішення неплатоспроможності												
Забезпечення виконання контрактів												
Регулювання ринку праці												
Реєстрація підприємств												
Кількість країн світу, що включені до щорічних доповідей	133	145	155	175	178	181	183	183	183	185	189	189

Джерело: наведено автором за даними [3].

Динаміка позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» в 2010–2015 роках наведена в табл. 2.

З 2012 року спостерігається щорічне покращення позицій України у рейтингу легкості ведення бізнесу (табл. 2). У 2015 році Україна вперше ввійшла в першу сотню країн рейтингу, зайнявши 96–те місце. Експерти Світового банку і Міжнародної фінансової корпорації відзначили ряд покращень у бізнес–кліматі України протягом останніх років, зокрема за індикаторами «Отримання дозволів на будівництво», «Реєстрація власності» та «Оподаткування».

Показники рейтингу дозволяють оцінити успішність здійснення реформ у країні порівняно з іншими державами та виявити недоліки державного регулювання економіки та його впливу на економічне зростання, оскільки результати досліджень вказують на існування взаємозв'язку між покращенням правил ведення бізнесу і зростанням економіки. Крім того, дослідження «Ведення бізнесу» не тільки визначає причини проблем, а й вказує напрями проведення необхідних реформ.

Необхідно зазначити, що, незважаючи на зазначені вище переваги, даний рейтинг має ряд недоліків, а саме: великий проміжок часу між досліджуваним періодом та оприлюдненням звіту; вимірюються не всі складові ділового середовища, а отже не відображений в повній мірі загальний його стан; висока суб'єктивність результатів; оцінка бізнес–середовища здійснюється виключно в бізнес–центрах країни; неможливість оцінки регуляторного середовища індивідуальних підприємців; відсутність єдиного підходу до визначення критеріїв суб'єкта господарювання, який приймає участь у дослідженні та інші недоліки, пов'язані із розрахунком окремих індикаторів рейтингу [10, с. 43]. Наявність зазначених недоліків призводить до помилок у визначенні позиції країни в рейтингу та напрямів державного регулювання підприємницької діяльності. На нашу думку, до зазначених вище недоліків також доцільно віднести відсутність у розрахунках факторів зовнішнього макросередовища, які дозволили б враховувати загальноекономічну ситуацію в країні.

У 2012 році Китай та деякі інші країни виступили із жорсткою критикою рейтингу та вимагали від Світового банку

Таблиця 2. Рейтингова оцінка окремих напрямів та загальних умов ведення бізнесу в Україні в доповіді «Ведення бізнесу» в 2010–2015 роках

	Тематичний напрям дослідження в рейтингу	Доповідь «Ведення бізнесу»					
		2010	2011	2012	2013	2014[1]	2015
	Загальне місце в рейтингу	142	145	152	137	112	96
1	Реєстрація підприємств	134	118	112	50	47	76
2	Отримання дозволів на будівництво	181	179	180	183	41	70
3	Підключення до електропостачання[2]	–	–	169	166	172	185
4	Реєстрація власності	141	164	166	149	97	59
5	Кредитування	30	32	24	23	13	17
6	Захист інвесторів	109	109	111	117	128	109
7	Оподаткування	181	181	181	165	164	108
8	Міжнародна торгівля	139	139	140	145	148	154
9	Забезпечення виконання контрактів	43	43	44	42	45	43
10	Вирішення неплатоспроможності	145	150	156	157	162	142

[1] Через зміни в методології дані за 2014 рік за індикаторами Отримання кредитів, Захист міноритарних інвесторів та Вирішення неплатоспроможності не співставні з даними за 2013 рік.

[2] Даний напрям дослідження введений до рейтингу «Ведення бізнесу» з 2010 року. До цього розраховувалися показники за напрямом «Найм працівників».

Джерело: складено автором за даними [4–9].

відмови від його публікації [11]. Однією з головних претензій було слабке врахування реалій більшості країн, що розвиваються, а саме корупційної складової, без якої бізнес у цих країнах не може функціонувати. Друга група претензій стосувалася ступеня свободи трудових відносин (у 2009 році Світовий банк, погодившись з критикою, виключив дану групу показників з основного рейтингу, публікуючи лише дані щодо цього показника по окремих країнах) та оподаткування, оскільки інтереси бізнесу цінуються вище інтересів працівників та тієї частини суспільства, яка виграє від більш високих державних витрат. Третя, найбільш вагома група претензій стосувалася спрощеного підходу до розрахунку загального показника через однакову вагомість усіх десяти складових рейтингу.

З метою оцінювання стану бізнес–середовища у різних країнах реалізуються і інші проекти Групи Світового банку (англ. The World Bank Group), зокрема проект «Огляд підприємств» (англ. Enterprise Surveys). Проекти «Ведення бізнесу» та «Огляд підприємств» доповнюють один одного, проте мають різні підходи до порівняння якості бізнес–середовища в різних країнах. Так, проект «Ведення бізнесу» зосереджується на вимірі складності державного регулювання підприємницької діяльності та кількісній оцінці легкості ведення бізнесу в різних країнах на основі набору показників щодо започаткування, ведення та закриття бізнесу та розрахованого рейтингу. Це дослідження на рівні фірм репрезентативної вибірки недержавного сектору економіки, що охоплює широке коло питань щодо стану бізнес–середовища, включаючи корупцію, злочинність, інновації, інфраструктуру, конкуренцію та інші. Порівняльна характеристика проектів наведена в табл. 3.

У країнах Східної Європи та Центральної Азії огляд підприємств здійснюється спільно з Європейським банком реконструкції та розвитку (англ. The European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) та має назву «Огляд показників ділового клімату та роботи підприємств» (англ. Business Environment and Enterprise Performance Survey, BEEPS).

До теперішнього часу проведено п'ять серій обстежень (в 1999, 2002, 2005, 2008 та 2012–2013 роках). У 2008–2009 роках (четверта серія обстежень) опитування було реорганізоване для покращення порівнянності між країнами та забезпечення його сумісності з оглядами підприємств. Метою огляду є збір інформації для визначення статистично значимих показників ділового клімату в різних країнах. Результати опитування відображаються як у Короткому огляді ключових характеристик країни щодо показників ділового клімату та роботи підприємств (англ. The BEEPS–At–A–Glance Country Profiles), так і у Звіті по різних країнах (англ. Cross Country Report).

Відповідно до опитування власників та топ–менеджерів підприємств перелік найбільших перешкод бізнес–се-

Таблиця 3. Порівняльна характеристика проекту «Ведення бізнесу» та проекту «Огляд підприємств»

	Проект «Огляд підприємств»	**Проект «Ведення бізнесу»**
Охоплення дослідженням країн	Охоплює 135 країн. Проводиться один раз на 2–3 роки та охоплює 135 країн, що розвиваються	Щорічно досліджуються дані по 189 країнах
Джерело даних	Проводять опитування власників бізнесу або керівників	Збираються дані шляхом опитування місцевих експертів з певних питань: юристів, бухгалтерів, аналітиків та ін.
Кількість спостережень	150–360 спостережень в невеликих країнах; 1200–1800 інтерв'ю в більших країнах.	У середньому 39 досліджень на одну економіку, додатково ґрунтується на вивченні нормативно–правової бази.
Географічне охоплення в межах країни	Вибірка намагається охопити основні міста/ регіони економічної діяльності країни	Збираються дані тільки головного (найбільш густонаселеного) бізнесового міста країни
Накопичені дані	Інформація про бізнес–середовище, що ґрунтується на отриманому досвіді, показниках діяльності, характеристиках підприємств та уявленнях відносно обмежень для зростання	Час та вартість закінчення загальних бізнес–операцій, що ґрунтуються на стандартних дослідженнях конкретних ситуацій; основні закони та правила
	Вимірюється декілька показників інвестиційного клімату	Вимірюється 11 показників регулювання бізнесу
Висновки з отриманих даних	Дані дослідження репрезентативні для генеральної сукупності підприємств офіційного сектору економіки (з чисельністю працюючих більше 5 чол.) для певних галузевих	Вимір ґрунтується на стандартних дослідженнях типових бізнесових ситуацій
	Вимірюється поточна діяльність підприємств та проводиться опитування того, наскільки податкові ставки та адміністрування податків обмежують зростання бізнесу	Вимірюється, на що варто розраховувати середньостатистичному підприємству у випадку виконання всіх офіційних вимог законодавства та витрат пов'язаних з цим
	Підприємства можуть або не можуть виконувати правила та норми і правило або норма не може бути виконане	Допускається що підприємство усвідомлює та погоджується з усіма офіційними правилами та нормами, не витрачає час на збір інформації і виконує всі нормативні вимоги
	Може бути використаний для визначення можливих напрямів реформування бізнес–середовища, а також для оцінки впливу реформ на бізнес	Може бути використаний для визначення напрямів реформування бізнес–середовища завдяки більш глибокому розумінню та вивченню досвіду інших країн світу

Джерело: складено автором за даними [12].

Таблиця 4. Перешкоди бізнес–середовища діяльності підприємств в Україні, визначені в Огляді показників ділового клімату та роботи підприємств в 2008 та 2013 роках

№ п/п	Показник	Всі країни[1]		Східна Європа та Центральна Азія[1]		Україна			
						2008		2013	
		% відповідей[2]	місце в рейтингу[3]	% відповідей[2]	місце в рейтингу[3]	% відповідей[2]	місце в рейтингу[3]	% відповідей[2]	місце в рейтингу[3]
1	Доступ до фінансування	16,6	1	13,5	3	10,0	5	21,3	1
2	Корупція	6,7	7	7,9	4	10,6	3	19,2	2
3	Податкові ставки	11,9	3	17,9	1	17,5	2	15,5	3
4	Політична нестабільність	10,5	4	13,5	3	23,2	1	11,9	4
5	Діяльність конкурентів тіньового сектору економіки	12,2	2	16.0	2	10,2	4	7,7	5
6	Податкове адміністрування	3,4	10	5,1	7	3,2	9	5,9	6
7	Доступ до землі	3,4	10	2,5	9	4,6	7	3,9	7
8	Митні та торгівельні правила	3,5	9	3.4	8	2,8	12	2,9	8
9	Кваліфікація та освіта робочої сили	7,4	6	5,8	5	4,4	8	2,5	9
10	Видача ліцензій та дозволів	2,6	13	2,0	11	5,9	6	2,1	10
11	Трудове законодавство	2,9	12	1,8		0,3	14	1,9	11
12	Доступ до електромереж	10,1	5	5,7	6	1,1	13	1,8	12
13	Суди	1,0	14	1,4	12	3,0	11	1,3	13
14	Злочинність, крадіжки та порушення громадського порядку	4,5	8	1,4	12	3,1	10	1,1	14
15	Транспорт	3,2	11	2,2	10	0,2	15	1,1	14
	Кількість опитаних підприємств, од.	–		–		851		1002	

[1] Показники по всіх країнах світу та країнах регіону Східна Європа та Центральна Азія визначені як середньоарифметичні значення показників окремих країн на основі Оглядів підприємств за 2009 та 2013 роки.
[2] Відсоток підприємств, що зазначили дану проблему як найбільшу перешкоду для здійснення господарської діяльності.
[3] Визначено місце проблеми серед інших проблем у загальному рейтингу. Найбільш серйозна проблема має місце 1, а найменш серйозна – 15.
Джерело: складено автором за даними [13, 14].

редовища для здійснення діяльності підприємств в Україні в 2008 та 2013 роках відображений у табл. 4.

Сприятливий стан бізнес–середовища в країні визначає відповідні умови для забезпечення ефективної діяльності підприємств, їх конкурентоспроможності на зовнішніх ринках, а отже і забезпечення ефективності та конкурентоспроможності самої країни. Тому міжнародні рейтинги конкурентоспроможності також є інструментами для оцінки стану бізнес–середовища в країні.

Одним із найбільш авторитетних міжнародних рейтингів оцінки факторів конкурентного середовища в різних країнах є Рейтинг глобальної конкурентоспроможності (англ. The Global Competitiveness Index) Всесвітнього економічного форуму, ВЄФ (англ. World Economic Forum, WEF). Перша доповідь була представлена в 1979 році. З 2006 року рейтинг складається на основі Індексу глобальної конкурентоспроможності, який замінив Індекс зростання конкурентоспроможності. Розраховується щорічно для більш ніж 139

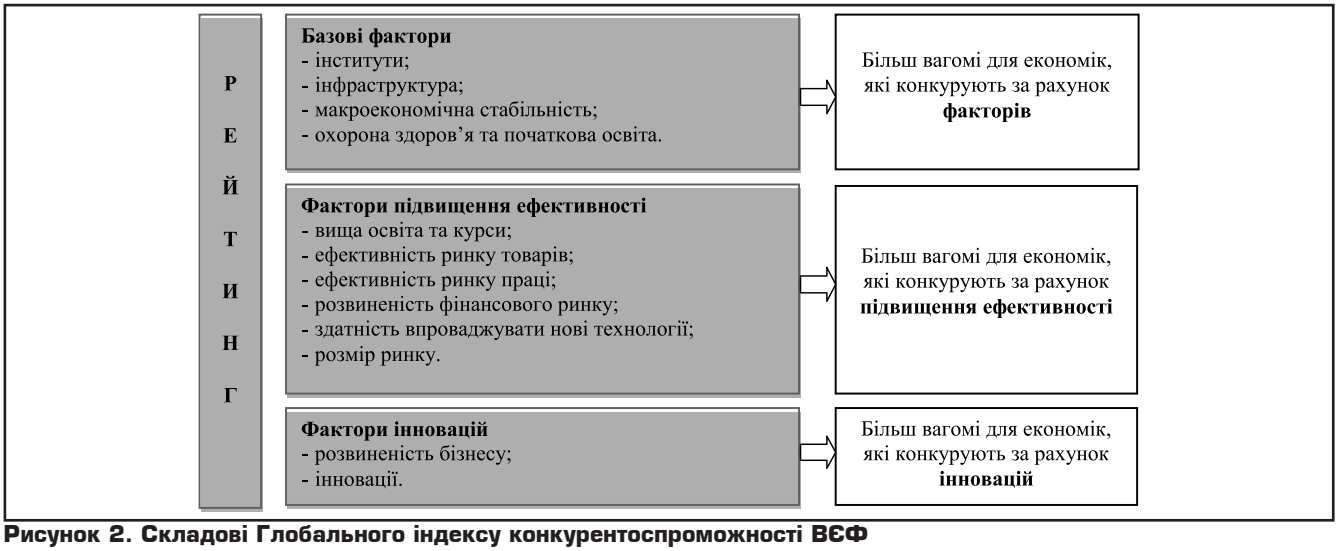

Рисунок 2. Складові Глобального індексу конкурентоспроможності ВЄФ
Джерело: наведено автором за даними [1, с. 7].

Таблиця 5. Стадії розвитку економіки країни та вагові значення складових у Рейтингу глобальної конкурентоспроможності ВЕФ

	Стадія розвитку економіки				
	Стадія 1 Ресурсозалежна економіка	**Перехід від стадії 1 до стадії 2**	**Стадія 2 Економіка, орієнтована на ефективність**	**Перехід від стадії 2 до стадії 3**	**Стадія 2 Економіка, орієнтована на інновації**
Рівень ВВП на душу населення, дол. США	<2000	2000–2999	3000–8999	9000–17000	>17000
Вагове значення складової Базові фактори, %	60	40–60	40	20–40	20
Вагове значення складової Фактори підвищення ефективності, %	35	35–50	50	50	50
Вагове значення складової Фактори інновацій, %	5	5–10	10	10–30	30

Джерело: наведено автором за даними [15].

Таблиця 6. Позиція України в Рейтингу глобальної конкурентоспроможності ВЕФ у 2006–2015 роках

Субіндекс	**Складова Індексу глобальної конкурентоспроможності**	**Позиція України в рейтингу**								
		2006–2007[1]	**2007–2008**	**2008–2009**	**2009–2010**	**2010–2011**	**2011–2012**	**2012–2013**	**2013–2014**	**2014–2015**
Базові фактори	Інститути	104	115	115	120	134	131	132	137	130
	Інфраструктура	69	77	79	78	68	71	65	68	68
	Макроекономічна стабільність	74	82	91	106	132	112	90	107	105
	Охорона здоров'я та початкова освіта	94	74	60	68	67	74	62	62	43
Фактори підвищення ефективності	Вища освіта та курси	48	53	43	46	46	51	47	43	40
	Ефективність ринку товарів	80	101	103	109	129	129	117	124	112
	Ефективність ринку праці	–	65	54	49	54	61	62	84	80
	Розвиненість фінансового ринку	–	85	85	106	119	116	114	117	107
	Здатність впроваджувати нові технології	90	93	65	80	83	82	81	94	85
	Розмір ринку	–	26	31	29	38	38	38	38	38
Фактори інновацій	Розвиненість бізнесу	76	81	80	91	100	103	91	97	99
	Інновації	73	65	52	62	63	74	71	93	81
Загальний індекс		78	73	72	82	89	82	73	84	76
Загальна кількість країн в рейтингу		125	131	134	133	139	142	144	148	144

1 За складовими субіндексу «Фактори підвищення ефективності»: «Ефективність ринку праці», «Розвиненість фінансового ринку» та «Розмір ринку» в Рейтингу глобальної конкурентоспроможності ВЕФ за 2006–2007 роки показники не розраховувалися.
Джерело: складено автором за даними [15, с. 13–20; 16, с. XVII–XXIII; 17, с.10, 14–20; 18, с. 10,12–18; 19, с. 13–20; 20, с. 15–22; 21, с. 15–22; 22, с. 13–20; 23, с. 15–22].

країн світу. Кожна економіка, що досліджується, має детальний опис з визначенням загальної позиції країни в рейтингу та за окремими конкурентними перевагами та недоліками.

Рейтинг базується на 12 складових (субіндексів), об'єднаних в групи (рис. 2). В залежності від того, в яку групу попадає країна (ресурсозалежна економіка; економіка, орієнтована на ефективність; економіка, орієнтовна на інновації), факторам конкурентоспроможності надаються різні вагові значення та визначається загальний рейтинг (табл. 5).

Україна належить до другої групи країн, економіка яких орієнтована на ефективність. Загальне місце України в Рейтингу глобальної конкурентоспроможності ВЕФ і за окремими складовими та наведено в табл. 6 та 7.

Дані табл. 6 та 7 свідчать про незначне підвищення загального рівня конкурентоспроможності України в 2015 році, що майже відповідає рівню конкурентоспроможності України в 2013 році. Таке покращення відбулося за рахунок підвищення позицій України в рейтингу за дев'ятьма складовими. Проте дуже низькими залишаються показники конкурентоспроможності за складовими: «Інститути», «Макроекономічна стабільність», «Ефективність ринку товарів» та «Розвиненість фінансового ринку». Проблеми інституційного характеру негативно впливають на доступ до товарного ринку через нерівність умов конкуренції для різних суб'єктів господарювання та, насамперед, розвиненість фінансового ринку. Це, своєю чергою, також визначає низькі позиції України за складовою «Розвиненість бізнесу».

Визначити рівень конкурентоспроможності країни можливо також на основі Світового рейтингу конкурентоспроможності (англ. World Competitiveness Yearbook), що розраховується Міжнародним інститутом розвитку менеджменту, IPM (англ. International Institute for Management Development, IMD) у Лозанні (Швейцарія). Методологія IPM подібна до методології ВЄФ, проте на відміну від останньої в ньому відсут-

Таблиця 7. Оцінка позицій України в Рейтингу глобальної конкурентоспроможності ВЕФ у 2006–2015 роках

Субіндекс	Складова Індексу глобальної конкурентоспроможності	Бали за складовими Індексу глобальної конкурентоспроможності[1]								
		2006–2007[2]	2007–2008	2008–2009	2009–2010	2010–2011	2011–2012	2012–2013	2013–2014	2014–2015
Базові фактори	Інститути	3,14	3,12	3,26	3,10	2,96	2,98	3,13	2,99	2,98
	Інфраструктура	3,30	3,09	3,13	3,39	3,83	3,87	4,10	4,07	4,16
	Макроекономічна стабільність	4,27	4,67	4,62	3,96	3,20	4,21	4,40	4,20	4,14
	Охорона здоров'я та початкова освіта	5,88	5,37	5,59	5,41	5,70	5,64	5,78	5,84	6,14
Фактори підвищення ефективності	Вища освіта та курси	4,35	4,20	4,46	4,38	4,61	4,58	4,70	4,75	4,93
	Ефективність ринку товарів	3,96	3,74	3,87	3,74	3,53	3,58	3,82	3,81	3,99
	Ефективність ринку праці	–	4,30	4,47	4,57	4,54	4,44	4,44	4,18	4,12
	Розвиненість фінансового ринку	–	3,96	4,00	3,56	3,31	3,39	3,52	3,46	3,54
	Здатність впроваджувати нові технології	2,71	2,75	3,38	3,37	3,27	3,47	3,60	3,28	3,50
	Розмір ринку	–	4,62	4,56	4,67	4,53	4,54	4,60	4,60	4,58
Фактори інновацій	Розвиненість бізнесу	3,84	3,83	3,91	3,63	3,48	3,48	3,70	3,68	3,66
	Інновації	3,11	3,22	3,40	3,21	3,11	3,11	3,16	3,03	3,16
Загальна кількість балів		3,89	3,98	4,09	3,95	3,90	4.00	4,14	4,05	4,14

1 Бали нараховуються від 1 до 7.
2 За складовими субіндексу «Фактори підвищення ефективності»: «Ефективність ринку праці», «Розвиненість фінансового ринку» та «Розмір ринку» в Рейтингу глобальної конкурентоспроможності ВЕФ за 2006–2007 роки показники не розраховувалися.
Джерело: складено автором за даними [15, с. 13–20; 16, с. XVII–XXIII; 17, с. 10, 14–20; 18, с. 10, 12–18; 19, с. 13–20; 20, с. 15–22; 21, с. 15–22; 22, с. 13–20; 23, с. 15–22].

ній поділ країн за рівнем розвитку. В рейтингу розглядається 20 основних факторів (більше ніж 300 критеріїв) конкурентоспроможності, що об'єднані в чотири групи (рис. 3). Рейтинг на 2/3 складається з офіційної статистики міжнародних організацій та на 1/3 з даних опитування керівників підприємств. Позиції України, яка включена до рейтингу з 2007 року, наведено в табл. 8.

За весь період участі України в рейтингу найгірші результати спостерігаються у сфері ефективності державного управління та ефективності бізнесу (табл. 8). У 2015 році відбулося погіршення позицій України по всіх показниках в рейтингу, що зумовлюється складним соціально-політичним та економічним становищем країни.

Від стану бізнес-середовища напряму буде залежати рівень привабливості України для інвесторів. Інвестиційний клімат розуміють як сукупність політичних, економічних, законодавчих, регуляторних та інших факторів, які в кінцевому випадку визначають ступінь ризику капіталовкладень та можливість їх ефективного використання, тому результати рейтингів щодо оцінювання сприятливості інвестиційного клімату слугують важливою інформаційною базою для оцінки стану бізнес-середовища в країні.

Найбільш відомими у світі системами оцінок інвестиційного клімату є рейтинги Institutional Investor, Euromoney та BERI. Рейтинг Institutional Investor – це насамперед оцінка кредитоспроможності країн. Він складається за участю експертів ста провідних міжнародних банків. Такі оцінки робляться кожні півроку (березень та вересень поточного року) за комплексним показником, що враховує різні аспекти і параметри платіжної спроможності та інвестиційної привабливості 135 країн світу. Рейтинг Euromoney базується на дослідженні трьох груп індикаторів: ринкових (40%); кредитних (20%) та політико-економ-

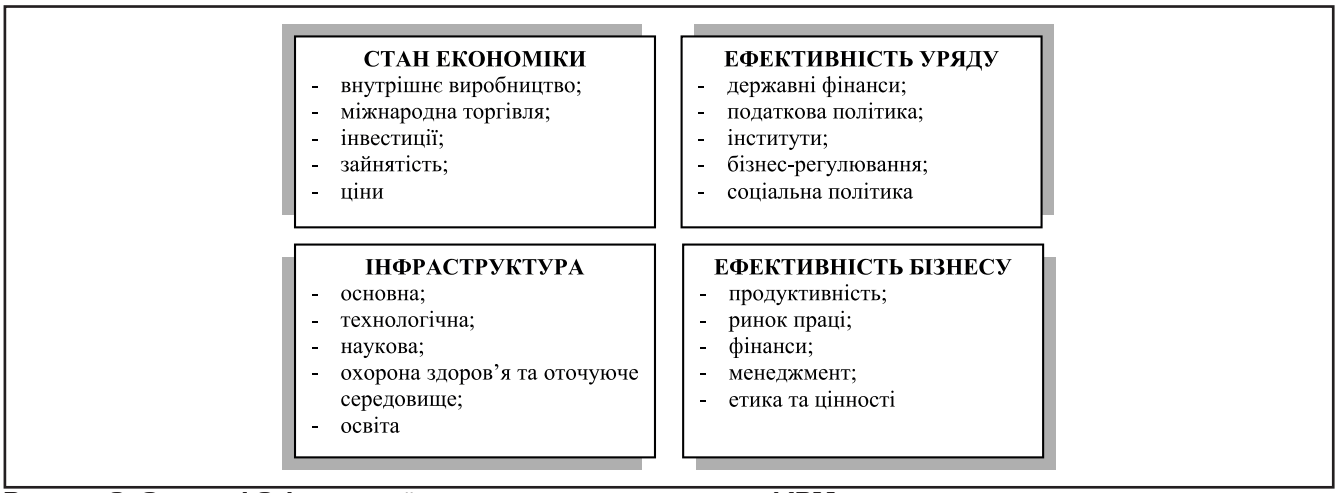

Рисунок 3. Складові Світового рейтингу конкурентоспроможності IPM
Джерело: складено автором за даними [25].

Таблиця 8. Позиції України у Світовому рейтингу конкурентоспроможності IPM у 2007–2015 роках

Група показників	Місце України в рейтингу								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Економічні показники країни	43	50	55	55	45	48	30	48	60
Ефективність державного управління	48	52	56	56	58	56	57	52	59
Ефективність бізнесу	46	52	53	54	55	55	51	49	55
Інфраструктура	47	46	48	41	48	51	45	44	48
Загальне місце України в рейтингу	46	54	56	57	57	56	49	49	60
Кількість країн в рейтингу	55	55	57	58	59	59	60	60	61

Джерело: складено автором за даними [25, с. 494; 26, с. 9, 17–20; 27, с. 5, 46–49; 28].

мічних (включають політичний ризик, економічне становище та прогноз економічного розвитку) (40%). В інформаційній системі BERI (англ. Business Environment Risk Intelligence) розрахунки показників та розробку рейтингів (для більш ніж 140 країн світу) здійснюють на основі спостережень груп експертів (кількісні та якісні оцінки). Розраховується шість індексів, які оцінюють політичну стабільність, ставлення до зарубіжних інвестицій, націоналізацію, девальвацію, платіжний баланс, бюрократичні питання, темпи економічного зростання, можливість реалізації угод, витрати на заробітну плату, продуктивність праці, інфраструктуру, умови коротко– та довгострокового кредитування [29].

Для оцінки в Україні бізнес–клімату взагалі та інвестиційного клімату зокрема з вересня 2008 року Європейською Бізнес Асоціацією (англ. European Business Association) (неурядова організація міжнародного бізнесу, яка об'єднує близько 900 європейських, українських та міжнародних компаній, що працюють в Україні) розраховуються чотири барометри бізнес–клімату: Індекс інвестиційної привабливості (Investment attractiveness index); Податковий індекс асоціації (англ. EBA Tax Index); Митний індекс асоціації (англ. EBA Customs Index) та Судовий індекс асоціації (англ. EBA Court Index) [30]. Дослідження охоплюють найбільш важливі сфери бізнесу та відображають поточну ситуацію у країні.

Серед усіх розглянутих вище міжнародних рейтингів та звітів, що оцінюють стан бізнес–середовища, тільки в Огляді показників ділового клімату та роботи підприємств окремо визначається рівень корупції. Інші, як, наприклад, Рейтинг глобальної конкурентоспроможності ВЕФ або Світовий рейтинг конкурентоспроможності IPM, враховують її вплив при формуванні рейтингових оцінок окремих складових.

Найбільш відомою та авторитетною організацією, що досліджує рівень корупції в різних країнах світу, є неурядова міжнародна організація по боротьбі з корупцією та дослідженню рівня корупції у світі (англ. Transparency International, TI). Організацією розраховуються такі показники [31]: Індекс сприйняття корупції (англ. Corruption Perception Index, CPI) – щорічний індекс, що вимірює рівень сприйняття корупції в державному секторі більше 170 різних країн світу; Барометр світової корупції (англ. Global Corruption Barometer) – опитування громадської думки щодо сприйняття корупції та досвіду зіткнення з її проявами; Індекс хабародавців (англ. Bribe Payers Index) – регулярне дослідження, що присвячене корупційним практикам компаній країн–експортерів при веденні бізнесу за кордоном; Опитування бізнесу (англ. Business survey) – результати опитування підприємців в 30 країнах світу; Огляди по окремих країнах та інші.

Індекс сприйняття корупції (англ. Corruption Perceptions Index, CPI) розподіляє країни в залежності від ступеня розповсюдження корупції серед державних службовців та політиків. Це комплексний індекс, який заснований на даних

Таблиця 9. Класифікація рейтингів та звітів міжнародних організацій для оцінки стану бізнес–середовища

Підхід до оцінки	Рейтинг/звіт	Міжнародна організація–розробник
Інституційні та макроекономічні фактори (експертні опитування та макроекономічний аналіз)	Глобальний індекс конкурентоспроможності (англ. The Global Competitiveness Index)	Всесвітній економічний форум, ВЕФ (англ. World Economic Forum)
	Світовий рейтинг конкурентоспроможності (англ. World Competitiveness Yearbook)	Міжнародний інститут розвитку менеджменту, IPM (англ. International Institute for Management Development, IMD)
Інституційні фактори (експертні опитування)	Проект «Ведення бізнесу» (англ. Doing Business Project)	Всесвітній банк (англ. The World Bank), Міжнародна фінансова корпорація (англ. International Finance Corporation, IFC)
	Огляд підприємств (англ. Enterprise Surveys) Огляд показників ділового клімату та роботи підприємств (англ. Business Environment and Enterprise Performance Survey, BEEPS)	Всесвітній банк (англ. The World Bank), Європейський банк реконструкції та розвитку (англ. The European Bank for Reconstruction and Development, EBRD)
	Індекс інвестиційної привабливості (англ. Investment Attractiveness Index), Податковий індекс (англ. EBA Tax Index), Митний індекс (англ. EBA Customs Index) та Судовий індекс (англ. EBA Court Index)	Європейська Бізнес Асоціація, ЄБА (англ. European Business Association)
	Індекс сприйняття корупції (англ. Corruption Perception Index, CPI) Барометр світової корупції (англ. Global Corruption Barometer) Індекс хабародавців (англ. Bribe Payers Index) Опитування бізнесу (англ. Business survey)	Неурядова міжнародна організація по боротьбі з корупцією та дослідженню рівня корупції у світі (англ. Transparency International)

Джерело: авторський підхід.

експертних опитувань підприємців та аналітиків, а також досліджень різних організацій.

Також можуть враховуватися окремі індекси, які оцінюють лише певну складову бізнес–середовища функціонування підприємств. Наприклад, Рейтинг цифрової готовності та Розвиток цифрової економіки Аналітичного підрозділу групи компаній британського видавця журналу «Економіст» (англ. Economist Intelligence Unit, The Economist) або Індекс сітьової готовності (англ. Networked Readiness Index, The Global Information Technology Report) Всесвітнього економічного форуму. Розробники виходять з того, що існує тісний взаємозв'язок між економічним добробутом та інформаційно–комунікаційними технологіями (ІКТ), оскільки останні відіграють на сьогодні провідну роль у розвитку інновацій, підвищенні продуктивності та конкурентоспроможності, диверсифікації економіки та стимулюванні ділової активності.

Вивчення методики формування та аналіз показників, що оцінюються в рейтингах та звітах міжнародних організацій, дозволяє здійснити їхню класифікацію (табл. 9).

Дана класифікація міжнародних рейтингів та звітів є орієнтиром для визначення можливості їх подальшого використання для аналізу впливу факторів бізнес–середовища на діяльність вітчизняних підприємств.

Висновки

Отже, ефективність функціонування підприємств в умовах економічної кризи більшою мірою залежить від факторів зовнішнього або бізнес–середовища. Тому об'єктивна оцінка стану бізнес–середовища має стратегічно важливе значення для аналізу ефективності державної політики та визначення пріоритетних напрямів її реформування.

Для порівняльної оцінки стану бізнес–середовища в Україні першою чергою доцільно використовувати аналітичний інструментарій що спрямований на дослідження впливу регуляторного середовища (нормативно–правових актів) на діяльність підприємств, а саме рейтинг «Ведення бізнесу» Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації. Для оцінки економічних, політичних, науково–технічних та демографічних факторів бізнес–середовища виникає необхідність використання інших аналітичних інструментів, які поряд з оцінюванням інституційних факторів включають і макроекономічних показники, а саме Огляду показників ділового клімату та роботи підприємств Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку; Глобального індексу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму; Світового рейтингу конкурентоспроможності Міжнародного інституту розвитку менеджменту. Для більш детальної оцінки певних факторів бізнес–середовища доцільно використовувати рейтинги та звіти, що досліджують окремі його сфери або явища: Індекс інвестиційної привабливості, Податковий, Митний та Судовий індекси Європейської Бізнес Асоціації; Індекс сприйняття корупції Неурядової міжнародної організації по боротьбі з корупцією та дослідженню рівня корупції у світі; Рейтинг цифрової готовності та розвитку цифрової економіки журналу «Економіст» та інші.

Перспективними шляхами щодо подальших наукових досліджень у цьому напрямі вважаємо визначення ступеня впливу окремих факторів бізнес–середовища на ефективність діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Глямбоцкая А. Бизнес климат в Беларуси: основные проблемы и влияние на конкурентоспособность [Электрон. ресурс]: Рабочий материал Исследовательского центра ИПМ WP/10/06 / А. Глямбоцкая. – Минск: Исследовательский центр, 2010. – 28 с., Режим доступу: http://www.research.by/web root/delivery/files/wp2010r06.pdf.

2. Всемирный банк. 2013. «Ведение бизнеса 2014: Понимание регулирования деятельности малых и средних предприятий» Вашингтон: Группа Всемирного банка. DOI: 10.1596/978–0–8213–9615–5. Лицензия: Creative Commons Attribution CC BY 3.0. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://russian.doingbusiness.org/~/media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual–Reports/Foreign/DB14–minibook–russian.pdf.

3. Методологія розрахунку рейтингу Doing Business 2015. Примітки: Група Світового банку. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.doingbusiness.org/methodology/methodology–note.

4. Doing Business 2010: Reforming through difficult times. Washington, DC: World Bank Group. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.doingbusiness.org/reports/global–reports/doing–business–2010.

5. Doing Business 2011: Making a difference for entrepreneurs. Washington, DC: World Bank Group. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.doingbusiness.org/reports/global–reports/doing–business–2011.

6. Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World. Washington, DC: World Bank Group. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.doingbusiness.org/reports/global–reports/doing–business–2012.

7. Doing Business 2013: Smarter Regulations for Small and Medium–Size Enterprises. Washington, DC: World Bank Group. DOI: 10.1596/978–0–8213–9615–5. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.doingbusiness.org/reports/global–reports/doing–business–2013.

8. Doing Business 2014: Understanding Regulations for Small and Medium–Size Enterprises. Washington, DC: World Bank Group. DOI: 10.1596/978–0–8213–9984–2.License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:http://www.doingbusiness.org/reports/global–reports/doing–business–2014.

9. Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency. Washington, DC: World Bank. DOI: 10.1596/978–1–4648–0351–2. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.doingbusiness.org/reports/global–reports/doing–business–2015.

10. Чечетова–Терашвілі Т.М. Аналіз недоліків методології міжнародного рейтингу Doing business / Т.М. Чечетова–Терашвілі, Ю.М. Малишко // Проблеми економіки. – 2014. – №3. – С. 38–44.

11. Кухта П. Борьба за рейтинг Doing business / Павел Кухта // LB.ua. Проект Института Горшенина [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://economics.lb.ua/ business/2013/08/01/216928_borba_reyting_doing_business.html

12. The Enterprise Surveys. Survey Methodology. Enterprise Surveys versus Doing Business. Порівняння Проекту Огляд підприємств та Проекту «Ведення бізнесу»http://uk.wikipedia.org/wiki/%DO%90%DO%BD%DO%B3%DO%BB%D1%96%DO%B9%D1%81%D1%8C%DO%BA%DO%BO_%DO%BC%DO%BE%DO%B2%DO%BO: Група Всесвітнього банку. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://

www.enterprisesurveys.org/Methodology/Enterprise–Surveys–versus–Doing–Business

13. The World Bank, The European Bank for Reconstruction and Development. Ukraine Enterprise Survey (ES) 2008, Ref. UKR_2008_ES_v01_M_WB. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.enteprisesurveys.org/data.

14. The World Bank, The European Bank for Reconstruction and Development. Ukraine Enterprise Survey (ES) 2013, Ref. UKR_2013_ES_v01_M. Dataset [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.enterprisesurveys.org/data.

15. The Global Competitiveness Report 2014–2015. Insight Report: The World Economic Forum. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014–15.pdf.

16. The Global Competitiveness Report 2006–2007: The World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2006. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2006–07.pdf.

17. The Global Competitiveness Report 2007–2008: The World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2007. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.ctc–health.org.cn/file/20090219004.pdf.

18. The Global Competitiveness Report 2008–2009: The World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2008. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2008–09.pdf.

19. The Global Competitiveness Report 2009–2010: The World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2009. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2009–10.pdf.

20. The Global Competitiveness Report 2010–2011: The World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2010. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010–11.pdf.

21. The Global Competitiveness Report 2011–2012: The World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2011. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011–12.pdf.

22. The Global Competitiveness Report 2012–2013: Full Data Edition. Insight Report: The World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2012. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012–13.pdf.

23. The Global Competitiveness Report 2013–2014: Full Data Edition. Insight Report: The World Economic Forum. Geneva, Switzerland 2013. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013–14.pdf.

24. Загальні демонстраційні матеріали Світового рейтингу конкурентоспроможності. Примітки: Міжнародний інститут розвитку менеджменту MIPM, Лозанна, Швейцарія. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/factor_breakdown.pdf.

25. Очеретна М. Оцінка стану конкурентного середовища в Україні за даними міжнародних рейтингів [Електрон. ресурс] / М. Очеретна // Журнал європейської економіки. – 2013. – Т. 12, №4. – С. 484–506. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j–pdf/jee_2013_12_4_7.pdf.

26. IMD WORLD COMPETITIVENESS YEARBOOK 2014: IMD World Competitiveness Center, Lausanne Switzerland, June 2014. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.conicyt.cl/wp–content/uploads/2014/07/IMD_WCY–2014.pdf.

27. IMD WORLD COMPETITIVENESS YEARBOOK 2013: IMD World Competitiveness Center, Lausanne Switzerland, June 2013. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.conicyt.cl/wp–content/uploads/2013/07/WCY_2013.pdf

28. Ключові характеристики України. Примітки: Міжнародний інститут розвитку менеджменту MIPM, Лозанна, Швейцарія. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA.

29. Business Environment Risk Intelligence. BERI Publicationshttp://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9O%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BO_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BO: BERI S.A. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.enterprisesurveys.org/Methodology/ Enterprise–Surveys–versus–Doing–Business

30. Індекси ЄБА. Про індекси: Європейська Бізнес Асоціація. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.eba.com.ua/uk/about–eba/indices.

31. Transparency International: Research. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.transparency.org/research/.

М.Д. БІЛИК,
д.е.н., професор, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Розробка фінансової стратегії на підприємстві

У статті розглянуто практичний підхід до формування фінансової стратегії на підприємстві з метою отримання максимально можливого прибутку в довгостроковій перспективі та збільшення частки підприємства на ринку. Досліджено показники сильних і слабких позицій та можливості і загрози зовнішнього бізнес–середовища для підприємства. Використано матрицю фінансової стратегії, яка дозволяє прийняти рішення стосовно перспективного напряму зміни фінансового стану підприємства.

Ключові слова: *фінансова стратегія, SWOT–аналіз, формування, бізнес–середовище, фінансовий стан, показники, рейтингова оцінка, матриця фінансової стратегії, сильні і слабкі позиції, можливості і загрози.*

М.Д. БИЛЫК,
д.э.н., профессор, Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Разработка финансовой стратегии на предприятии

В статье рассмотрен практический подход к формированию финансовой стратегии на предприятии с целью получения максимально возможной прибыли в долгосрочной перспективе и увеличения доли предприятия на рынке. Исследованы показатели сильных и слабых позиций и возможности и угрозы внешней бизнес–среды для предприятия. Использована

 © М.Д. БІЛИК, 2015